

Купрієвич Вікторія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної і
вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України;

Тарасюк Ірина Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної і
вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Проблема побудови ефективної системи професійного розвитку викладачів закладів професійної освіти має комплексний психолого-педагогічний характер. Питання професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти є ключовим на сьогодні, особливо під час реформування системи професійної освіти і освіти загалом.

В умовах цифрового суспільства перед сучасними фахівцями постають нові виклики щодо професійного розвитку та самовдосконалення, постійного підвищення професіоналізму та педагогічної майстерності, безперервного навчання. Сьогодні в технічно розвиненому, економічно нестабільному світі, а ще в умовах воєнних дій в Україні кожній особистості потрібно самореалізуватися, насамперед професійно, діяти якісно й ефективно, щоб бути конкурентоздатною, затребуваною та успішною в соціумі.

Різноманітні аспекти професійного розвитку педагогів ґрунтовно розкриваються у дослідженнях вітчизняних (О. Баніт, І. Зязюн, В. Ковальчук, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Сергєєва, В. Сидоренко, Т. Сорочан та ін.) і зарубіжних (А. Глетсорн, П. Гріммет, Н. Дене Фічтмен, Б. Джойс, Е. Еріксон, С. Зепеде, Л. Ингварсон, Дж. Крістенсен, С. Кеєген, М. Кочрен-Сміт, С. Літл, З. Мевареч, М. Ріс, Р. Фесслер, М. Хуберман) вчених. Слід відзначити, що основною особливістю діяльності викладача є поліфункціональність, що проявляється в різних видах діяльності: управлінській, дидактичній, організаторській, проєктувально-рефлексивній.

У педагогіці розвитку особистості – це «процес закономірного зміни особистості в результаті є соціалізація ... Розвиток особистості здійснюється в діяльності, керованій системою мотивів, присутніх цієї особистості» [3, с. 88]. Таким чином, на основі зазначеного ми можемо зробити узагальнюючий висновок, що розвиток особистості – це процес якісних змін, що здійснюються завдяки діяльності в соціально-культурній сфері. Професійний розвиток особистості викладача – це формування особистості професіонала, що відбувається у процесі оволодіння професійно-педагогічною діяльністю та її самостійного провадження в закладах професійної освіти. Професійно-педагогічна діяльність викладача спрямована на постійне вдосконалення, прагнення досягти вершин педагогічної майстерності та має системний

характер. З огляду на вищезазначене розглянемо головні принципи професійного розвитку викладача.

Принцип активної діяльності особистості передбачає, що, знаходячись під впливом різних факторів та впливу професійного середовища, викладач розвивається професійно, саме в активній діяльності, що в подальшому дозволяє трансформувати цю сферу. Професійний розвиток викладача через активну діяльність здійснюється у двох площинах: професійній та особистісній. Так, професійне зростання – це кількісна характеристика, що передбачає високу професійну кваліфікацію, розвинені професійні вміння, включаючи прийняття рішень, планування, алгоритми вирішення проблемних ситуацій, власне все те, що веде до отримання високих результатів у професійно-педагогічній діяльності. Особистісне зростання – це якісна характеристика викладача, що передбачає розвиток таких професійно значущих якостей, як мотивація, творчість, система цінностей тощо.

Принцип детермінізму полягає у необхідності визначення й урахування різних факторів, що впливають на професійний розвиток викладача. Власне, одним із таких факторів є мотивація.

Мотивація як психологічний чинник покликана підвищувати якість роботи, результативність, рівень наданих послуг, поліпшувати мікроклімат в установі, а також допомагати в досягненні професійних цілей, давати позитивну перспективу, підвищувати самоповагу. Удосконалення – це процес формування в себе певних особистісних рис професіоналізму, розвитку своїх здібностей, отримання професійних знань і вмінь. [1]. Відомо, що розвиток особистості мотивується як внутрішньою мотивацією (мотивами саморозвитку, досягнення поставлених цілей), так і зовнішньою (авторитет колективу, особистостей, вимоги, які ставить перед особою життя). Таким чином, за логікою розвитку особистості, професійний розвиток викладача здійснюється під впливом мотивації «ззовні» та «зсередини».

Принцип рефлексії. Професійний розвиток викладача відбувається паралельно з розвитком його особистості. Саме особистісний розвиток надає стимул професійному через глибше розуміння дидактичних і методичних принципів завдяки набутому досвіду педагогічної діяльності. Водночас критичне осмислення та рефлексивне переосмислення викладачем набутого досвіду призводить до змін у професійній діяльності. Прагнення рефлексивно оцінювати власну діяльність дає можливість викладачеві виявляти проблемні місця і труднощі у роботі, сприяє усвідомленню та пошуку оптимальних шляхів їх подолання. На шляху до професійної майстерності викладач стає рефлексивним практиком.

Принцип мобільності полягає в адаптивній здатності викладача швидко переключатися, перелаштовуватися з одного виду діяльності на інший, що сприяє професійному розвитку й активності у вирішенні освітніх завдань у професійно-педагогічній діяльності.

Принцип зворотного зв'язку в професійному розвитку викладача закладу професійної освіти має не менш важливе значення, ніж перераховані вище.

Своєчасно отримана інформація у вигляді оцінки, відзив щодо його праці, документи, що фіксують результати діяльності педагога – все це дозволяє йому визначити правильність або помилковість його дій, порівняти себе з колегами, отримати «погляд з боку», побачити певні прогалини, визначити проблемні місця в професійній діяльності, порівняти себе з колегами, перейняти кращий досвід.

Підсумовуючи зазначимо, що розглянуті принципи професійного розвитку викладача закладу професійної освіти можуть бути доповнені та деталізовані щодо особливостей викладання окремих дисциплін. Загальним залишається розуміння того, що професійний розвиток – це складний, безперервний, багатоплановий процес, який супроводжується якісними змінами в особистості викладача, безпосередньо впливає на вдосконалення професійної майстерності та формування конкурентоздатного професіонала. Сьогодні надзвичайно гостро постала потреба в професіоналах, які здатні опановувати власну поведінку, формувати систему власного саморозвитку й самовдосконалення, що здатні вибудовувати продуктивні стратегії конструювання нового досвіду в кризових життєвих ситуаціях та в сучасному світі в цілому.

Список використаної літератури

1. Купрієвич В.О. Особливості мотивації професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»*; гол. ред. В.В. Олійник; редкол.: О.Л. Ануфрієва [та ін.]. Київ. АТОПОЛ ГРУП, 2017. Вип. 3(32). 156 с. С. 51 - 61.
2. Сергеева Л.М. Практики безперервного вдосконалення педагогічного персоналу. *Методичний вісник професійно-технічної освіти Чернівецьчини*. Випуск 3. Чернівці. 2019. С. 38–42.
3. Український педагогічний словник / гол. ред. С. Головка. Київ. Либідь. 1997. 373 с.
4. Хоржевська І. М. Професіоналізм та професійний розвиток особистості. *Наука і освіта*. 2016. №11. 55–60.

Кучерак Ірина Володимирівна,

кандидатка педагогічних наук,
доцентка кафедри методики професійної освіти
та соціально-гуманітарних дисциплін
Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

ІНКЛЮЗИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Останні десятиліття в Україні ознаменувалися низкою освітніх реформ, поміж яких – впровадження інклюзивного навчання як особливої філософії освіти, що забезпечує рівноправний доступ до навчання та реалізацію